

MARK TWAIN

Print și cerșetor

Ilustrații de Ștefania Voican

NAȘTEREA PRINȚULUI ȘI A CERȘETORULUI

În vechea cetate a Londrei, într-o zi de toamnă din al doilea pătrar al celui de-al șaisprezecelea veac, veni pe lume un copil, într-o familie sărmană, cu numele de Canty, pe care nimeni nu-l dorise. În aceeași zi, un alt copil se născu într-o familie bogată, numită Tudor, care îl dorise foarte mult. Întreaga Anglie îl dorise. De-atâta timp îl aștepta poporul, și cu atâta nădejde, și atâta se rugase Domnului pentru el, încât acum, când veni cu adevărat pe lume, oamenii erau aproape nebuni de bucurie. Simple cunoștințe se îmbrățișau, se sărutau și plângeau de fericire. Întreaga țară era în sărbătoare și cu toții, umili și aleși, săraci și bogați, dansau, cântau și închinau bărdace cu vin; iar petrecerea ținu zile și nopți în șir. Ziua, Londra oferea o priveliște încântătoare, cu steaguri vesele fluturând la fiecare balcon și pe fiecare acoperiș, cu splendide alaiuri pe străzi. Noaptea, era la fel de frumoasă, cu marile focuri de sărbătoare la fiecare răspântie și cu grupurile de petrecăreți strânse în jurul lor. În toată Anglia nu se vorbea decât de Eduard Tudor, prinț de Wales, nou-născutul care dormea înfășat în mătăsuri și satin, fără să aibă nici cel mai mic habar de această zarvă, fără să știe că înalți lorzi și doamne îi vegheau somnul și fără să-i pese, de altfel.

Dar nimeni nu vorbea despre celălalt nou-născut, Tom Canty, înfășat în sărmănele lui zdrențe – nimeni, cu excepția familiei sărace în care tocmai apăruse, pentru a o tulbura cu prezența sa.

COPILĂRIA LUI TOM

Să lăsăm câțiva ani să treacă.

Cincisprezece veacuri se scurseseră de la întemeierea Londrei și orașul era mare pentru acele vremuri. Număra o sută de mii de suflete – unii zic c-ar fi fost chiar de două ori pe-atât. Străzile erau foarte înguste, întortocheate și murdare, mai ales în partea unde locuia Tom Canty, nu departe de Podul Londrei. Casele erau din lemn, cu primul cat ieșit în afară, iar al doilea scoțându-și coatele peste primul. Cu cât erau mai înalte casele, cu atât deveneau mai late în partea de sus. Scheletul lor era alcătuit din grinzi robuste, dispuse încrucișat, între care se întindea o zidărie solidă, acoperită cu tencuială. Grinzile erau vopsite în roșu, albastru sau negru, în funcție de gustul proprietarului, ceea ce dădea caselor un aspect foarte pitoresc. Ferestrele erau mici, cu ochiuri mărunte de geam, și se deschideau spre exterior pe balamale, ca ușile.

Casa în care locuia tatăl lui Tom se afla în capătul unei mici fundături mizere, numită Curtea Gunoaielor, ce se deschidea din Pudding Lane. Era o clădire mică, șubredă și dărăpănată, ticșită cu familii amărâte. Clanul Canty ocupa o cameră la al treilea cat. Mama și tata aveau rezervată, într-un colț, un soi de laviță; Tom, bunica lui și cele două surori, Bet și Nan, aveau însă la dispoziție întreaga podea și puteau dormi unde le poftea inima.

În cameră se găseau și resturile a două pături și câteva grămezi de paie vechi și murdare, dar toate astea nu puteau fi numite cu adevărat pături, căci nu erau așezate ordonat, ci adunate dimineața într-un morman dezordonat, din care, seara, fiecare își lua ce avea nevoie pentru a-și improviza un culcuș.

Gemenele Bet și Nan aveau cincisprezece ani. Erau niște fete inimoase, dar soioase, îmbrăcate în zdrențe și fără știință de carte. Mama lor semăna cu ele. Tatăl și bunica erau însă niște diavoli adevărați. Se îmbătau ori de câte ori puteau; apoi se luau la bătaie între ei sau cu oricine le ieșea în cale, înjurau și blestemau întruna, fie că erau beți sau treji. John Canty era hoț, iar mai-că-sa, cerșetore. Îi făcuseră și pe copii cerșetori, dar nu reușiseră să-i deprindă să fure.

În gloata de ticăloși care locuia în acea casă, fără a le semăna însă, se afla un preot bătrân și de treabă, pe care regele îl alungase din biserică și din propria casă, dându-i o pensie de câțiva bănuți. Preotul obișnuia să-i ia pe copii deoparte și să-i învețe, în taină, calea cea dreaptă. Părintele Andrew îl învăța pe Tom și puțină latină, și să scrie, și să citească; le-ar fi învățat și pe fete, dar ele se temeau de batjocura prietenilor, care n-ar fi tolerat o asemenea ciudată educație.

Toată Curtea Gunoaielor era un adevărat furnicar, la fel ca și casa în care locuia familia Canty. Bețiile, certurile și tărăboiul făceau acolo rânduiala în fiecare noapte, aproape până în zori. Capetele sparte erau un lucru la fel de obișnuit ca foamea. Și, totuși, micul Tom nu era nefericit. Avea o viață grea, dar nu-și dădea seama de asta. Era viața pe care o duceau toți băieții din Curtea Gunoaielor și, prin urmare, el considera că așa și trebuia să fie și că mai bine de-atât nu se putea. Când ajungea acasă cu mâna goală, știa că mai întâi taică-său o să-l blesteme și-o să-l

snopească în bătaie, iar când va termina cu el, bunică-sa o s-o ia de la capăt, mai iscusit chiar. Și mai știa că, în timpul nopții, mama sa, flămândă, îi va strecura pe furiș o coajă uscată de pâine sau vreo bucățică amărâtă pe care i-o păstrase, lipsindu-se ea de mâncare, cu toate că, de multe ori, bărbatu-său descoperea trădarea și-i trăgea o chelfăneală zdravănă.

Și totuși, viața lui Tom se scurgea destul de plăcut, mai ales în timpul verii. Cerșea doar atât cât să n-o încurce, căci legile împotriva cerșetoriei erau aspre, iar pedepsele, grele; așa că își petrecea mult timp ascultând frumoasele povești și legende pe care i le istorisea bunul părinte Andrew, despre

uriași și zâne, despre pitici și spirite, și castele fermecate, și splendizi regi și prinți. Curând, mintea

i se umplu de toate aceste minunate lucruri și, de multe ori, noaptea, când zăcea în întuneric, pe mâna de paie scârboasă, obosit, flămând și cu oasele rupte în bătaie, dădea frâu liber imaginației și repede uita de dureri, închipuindu-și că ducea viața încântătoare a unui prinț răsfățat, într-un palat regal.

Cu timpul, o dorință fierbinte puse

stăpânire pe el, urmărindu-l zi și noapte: să vadă, cu ochii lui, un prinț adevărat, în carne și oase. O dată pomeni de asta câtorva tovarăși de joacă din Curtea Gunoaielor, dar ei râseră de el și îl batjocoriră atât de nemilos, încât după aceea își păstră visul doar pentru el.

Adeseori citea din cărțile bătrânului preot și îi cerea să-i explice pe îndelete anumite lucruri. Cu timpul, cărțile citite și visurile îl schimbă. Făpturile lui imaginare arătau atât de bine, încât el ajunsese să se plângă de zdrențele sale și de murdăria din jurul lui și să dorească să fie curat și mai bine îmbrăcat. Continuă să se joace în noroi și să-i placă; dar, în loc să se bălăcească în Tamisa doar ca să se distreze, prețui mai mult joaca asta pentru că așa se putea spăla și-și putea curăța hainele.

Tom descoperea mereu câte ceva de văzut în jurul stâlpului de Arminden din Cheapside și prin iarmaroace. Uneori, el și restul Londrei aveau șansa să vadă o paradă militară, atunci când vreun nefericit de neam ales era purtat în lanțuri către Turnul Londrei, pe jos sau într-o barcă. Într-o zi de vară, o văzu pe biata Anne Askewe¹ și pe alți trei bărbați arși pe rugul

¹ Lady Anne Askewe, protestantă, torturată în 1546, în Turnul Londrei, în speranța de a-i smulge mărturisiri; trupul ei zdrobit a fost după aceea ars pe rug la Smithfield (n. tr.).

din Smithfield și-l auzi pe un fost episcop ținându-le o predică lipsită de interes. Da, una peste alta, viața lui Tom era variată și destul de plăcută.

Încet-încet, cărțile și visurile despre viața princiară avură un efect atât de puternic asupra lui Tom, încât, fără să-și dea seama, începu să se poarte ca un prinț. Vorbele și gesturile îi deveniră ciudat de ceremonioase și curtenitoare, spre marea admirație și amuzamentul prietenilor săi. Dar influența lui Tom asupra acestor tineri începu să crească din zi în zi; și, cu timpul, ajunse să fie privit de ei cu un fel de teamă respectuoasă, ca o ființă deosebită. Părea să știe atâtea! Și putea face și spune niște lucruri atât de minunate!

Și, în plus, era atât de profund și de înțelept! Spusele și faptele lui Tom erau povestite de băieți părinților lor; iar aceștia începură și ei să vorbească despre Tom Canty și să-l socotească o ființă neobișnuită, înzestrată cu daruri speciale. Oameni în toată firea veneau să-i ceară sfatul lui Tom și, adeseori, erau uimiți de înțelepciunea și puterea lui de judecată. De fapt, devenise un adevărat erou pentru toți cei care-l cunoșteau, cu excepția propriei familii, care nu vedea nimic deosebit în el.

După un timp, Tom își organizează în taină o curte regală. El era prințul, iar tovarășii săi preferați erau gărzile, șambelanii, comișii, lorzii și doamnele de onoare, familia regală. În fiecare zi, pretinsul prinț era primit cu un ceremonial complicat, împrumutat de Tom din lecturile sale romantice; în fiecare zi, marile probleme ale pretinsului său regat erau discutate în consiliul regal și în fiecare zi, „Înălțimea Sa” dădea decrete imaginarelor sale armate, flote și viceregi.

După aceea pleca, îmbrăcat în zdrențe, să cerșească pentru câțiva bănuți, își mânca biata coajă de pâine, își încasa chelfăneala

obișnuită, apoi se întindea pe grămada de paie împruțite și se cufunda în visurile sale de măreție deșartă.

Iar dorința de a vedea un prinț în carne și oase creștea în fiecare zi și în fiecare săptămână, până ce copleși toate celelalte dorințe ale sale și deveni unica pasiune a vieții lui.

Într-o zi de ianuarie, umblând de colo-colo și cerșind ca de obicei, hoinări abătut până în preajma lui Mincing Lane și Little East Cheap, ore în șir, desculț și zgribulit de frig, uitându-se la ferestrele birturilor și oftând la grozavele plăcinte cu carne și la alte lucruri teribile expuse acolo, bunătați pe care le credea hărăzite doar îngerilor; sau cel puțin așa păreau după miros, căci nu avusese niciodată norocul să guste așa ceva. O burniță rece cădea și cerul se întunecase; era o zi mohorâtă.

Tom ajunsese acasă atât de ud, obosit și lihnit de foame, încât până și tatăl și bunica lui, când văzură în ce hal e, se înduioșară, în felul lor; așa că îi traseră câteva scatoalce și-l trimiseră la culcare. Mult timp, durerea și foamea care-l chinuiau și certurile și bătăile din casă îl ținură treaz; în cele din urmă, însă, gândurile îi rătăciră către ținuturi îndepărtate și adormi înconjurat de prințișori împodobiți cu stofe aurite și nestemate, care locuiau în palate uriașe și aveau slujitori ce se înclinau în fața lor sau zburau să le îndeplinească poruncile. Iar apoi, ca de obicei, visă că el însuși era un vlăstar regesc.

Întreaga noapte, Tom se scaldă în măreția rangului său regal; se plimbă printre înalți lorzi și nobile doamne, într-o lumină scânteietoare, respirând parfumuri alese, ascultând o muzică încântătoare și răspunzând cu un zâmbet sau cu o înclinare regală din cap mulțimii strălucitoare, care se dădea la o parte pentru a-i face loc și care îl întâmpina cu reverențe.

Iar când se trezi, a doua zi în zori, se uită la mizeria din jur și visul avu obișnuitul său efect: tot ceea ce-l înconjura îi păru de o mie de ori mai jalnic. Și atunci îl copleși amărăciunea, i se frânse inima de durere și izbucni în lacrimi.

ÎNTÂLNIREA LUI TOM CU PRINȚUL

Tom se trezi lihnit și tot lihnit o porni de-acasă, dar cu mintea încă plină de splendorile iluzorii ale visului din noaptea trecută. Hoinări fără țință prin oraș, fără să vadă cu adevărat pe unde merge sau ce se petrece în jurul său. Oamenii îl îmbrânceau sau îi vorbeau urât, dar băiatul, cufundat în gânduri, nici nu-i lua în seamă. În cele din urmă, se trezi în Temple Bar, locul cel mai îndepărtat de casă unde ajunsese vreodată. Se opri o clipă și se uită în jur, apoi se pierdu din nou în visurile sale și trecu dincolo de zidurile Londrei. Pe atunci, Strand¹ nu mai era un simplu drum de țară, ci se considera o stradă, dar cu o construcție nefirească; deși pe o parte a ei se întindea un șir destul de compact de case, pe cealaltă parte se aflau doar ici și colo câteva clădiri mari, palate ale nobililor bogați, cu grădini largi și frumoase, ce se întindeau până la fluviu – terenuri care azi sunt pline de acri întunecați de piatră și cărămidă.

Curând, Tom descoperi satul Charing și se opri în fața frumoasei cruci ridicate acolo, cu mulți ani în urmă, de un rege ce-și pierduse o ființă dragă²; apoi hoinări agale de-a lungul unui drum liniștit și plăcut, trecând pe lângă palatul impunător al

¹ Se referă la celebra stradă Strand din Londra, care în secolele XVII-XIX era o arteră importantă, situată între orașul vechi (City of London) și Westminster (n. red.).

² Este vorba de Eduard I și de soția sa, Eleonor de Castilia (n. tr.).

cardinalului, către un palat mult mai măreț – Westminster. Tom, uimit, rămase cu ochii ațintiți la clădirea vastă, la aripile ei largi, la bastioanele și turnurile severe, la uriașul portal de piatră, cu zăbrelele sale aurite, și la magnificul șir de lei uriași din granit și la toate celelalte însemne și simboluri ale regalității engleze. Oare, în cele din urmă, avea să-i fie îndeplinită cea mai fierbinte dorință a inimii? Aici, în fața lui, se înălța palatul unui rege. Putea oare să spere că va vedea acum un prinț în carne și oase, dacă Cerul era îngăduitor cu el?

De fiecare latură a porții aurite se afla o statuie vie, adică un soldat impunător, care stătea drept și nemișcat, îmbrăcat din cap până-n picioare într-o armură lucitoare de oțel. La o distanță respectuoasă se aflau țărani și târgoveți ce așteptau o șansă să-l zărească, măcar pentru o clipă, pe rege. Trăsuri superbe, în care se zăreau oameni în straie strălucitoare și cu slujitori la fel de frumos îmbrăcați cocoțați pe scări, soseau și plecau prin alte câteva porți fastuoase, care întrerupeau ici și colo grilajul palatului.

Bietul Tom, mic și zdrențaros, se apropie și tocmai trecea încet și cu sfială pe lângă santinele, cu inima bătându-i puternic și cu speranțe din ce în ce mai mari, când, deodată, zări printre zăbrelele aurite ceva ce-l făcu aproape să strige

de bucurie. În spatele lor se afla un băiat drăgălaș, cu chipul bronzat de jocuri și zbenguieți în aer liber, înveșmântat din cap până-n picioare în minunate mătăsuri și satinuri scăpărând de nestemate. La șold purta o sabie mică, bătută în pietre scumpe, și un pumnal; în picioare avea niște coturni eleganți, cu tocuri roșii, iar pe cap o tocă stacojie, cu câteva pene ce atârnau într-o parte, prinse cu o imensă și strălucitoare piatră prețioasă. Câțiva gentilomi minunat îmbrăcați stăteau în preajma lui – cu siguranță slujitorii săi. Oh! era un prinț, un prinț adevărat, un prinț în carne și oase, fără nicio îndoială; și iată că cea mai scumpă dorință a sărmanului băiat fusese, în sfârșit, împlinită. De bucurie, lui Tom i se tăie răsuflarea, iar ochii i se măriră de mirare și încântare. În aceeași clipă, uită de tot și nu mai avu decât o singură dorință: să se apropie de prinț și să-l vadă cât mai bine. Înainte să-și dea seama ce face, își lipi fața de zăbrelele porții. În clipa următoare, unul dintre soldați îl trase înapoi cu putere și-l împinse, aruncându-l în mijlocul mulțimii de gură-cască. Îi spuse:

— Ai grijă cum te porți, cerșetorule!

Mulțimea râse și-l ocări; dar tânărul prinț se repezi la poartă, roșu la față, cu ochii strălucind de indignare, și strigă:

— Cum îndrăznești să te porți așa cu un biet băiat? Cum îndrăznești să-l nedreptățești pe cel mai umil supus al tatălui meu, regele? Deschide imediat poarta și lasă-l să intre!

Ar fi trebuit să vedeți în acea clipă cum toți oamenii aceia nestatornici își aruncară în aer pălăriile și începură să ovaționeze și să strige:

— Trăiască prințul de Wales!

Soldații dădură onorul cu halebardele, deschiseră porțile și dădură din nou onorul, pe când micul prinț al sărăciei intra, cu zdrențele-i fluturând, ca să dea mâna cu prințul nemărginitei bogății.

Eduard Tudor spuse:

— Pari obosit și înfometat. S-au purtat urât cu tine. Vino cu mine!

O jumătate de duzină de gentilomi se repezică – fără să știe ce să facă; cu siguranță, să se amestece fără rost. Dar fură înlăturați cu un gest regal și rămaseră nemișcați, ca niște statui. Eduard îl duse pe Tom într-o încăpere luxoasă din palat, căreia îi spunea

cabinetul său. La porunca lui, fură aduse mâncăruri de care Tom auzise doar din cărți. Prințul, cu delicatețe și educație princiară, îndepărtă slujitorii, pentru ca umilul său oaspete să nu se simtă stânjenit de prezența lor. Apoi se așează alături și, în vreme ce Tom mânca, începu să-i pună întrebări.

— Care ți-e numele, băiete?

— Tom Canty, cu voia Înălțimii Voastre.

— E un nume ciudat. Unde locuiești?

— În oraș, cu voia Înălțimii Voastre. În Curtea Gunoaielor, lângă Pudding Lane.

— Curtea Gunoaielor! Încă un nume ciudat, zău așa. Ai părinți?

— Părinți am, Înălțimea Voastră, o bunică pe care n-o iubesc deloc – să mă ierte Cel de Sus, dacă e vreun păcat în vorbele mele – și două surori gemene, Nan și Bet.

— Atunci înțeleg că bunica ta nu e prea bună cu tine.

— Cu nimeni nu e, cu voia Înălțimii Voastre. Are un suflet nemernic și face numai rele în fiecare zi.

— Se poartă urât cu tine?

— Uneori își mai stăpânește mâna, când doarme sau când e prea turtită de băutură; dar când i se limpezește din nou mintea, își scoate pârleala cu o bătaie zdravănă.

Ochii prințului scăpărară de furie și strigă:

— Cum? Te bate?

— Oh, chiar așa, da, cu voia Înălțimii Voastre.

— Te bate! Dar ești așa de mic și de plăpând. Ascultă-mă, înainte de căderea nopții va fi aruncată în Turn. Tatăl meu, regele...

— Dar uitați, Înălțimea Voastră, de condiția ei umilă. Turnul este numai pentru cei nobili.

— E adevărat. Nu m-am gândit la asta. O să chibzuiesc ce pe-deapsă să-i dau. Tatăl tău e bun cu tine?

— Nu mai bun decât bunica, Înălțimea Voastră.

— Pesemne că toți tații sunt la fel. Nici al meu nu are o fire prea blândă. Lovește cu o mână grea, dar pe mine totuși mă cruță; ca să spun însă adevărul, nu mă cruță întotdeauna cu vorba. Cum se poartă mama ta cu tine?

— Oh, ea e bună, Înălțimea Voastră, și nu-mi aduce nici su-părare și nici durere. Iar Nan și Bet sunt ca ea.

— Și câți ani au?

— Cincisprezece, cu voia Înălțimii Voastre.

— Lady Elizabeth¹, sora mea, are paisprezece, iar lady Jane Grey, vara mea, are aceeași vârstă ca și mine, și e drăguță și gra-țioasă, dar sora mea lady Mary², cu fața ei posomorâtă și... Ascultă, și surorile tale le interzic slujitorilor să zâmbească, pen-tru ca nu cumva păcatul să le distrugă sufletul?

— Ele? Oh, credeți, Înălțimea Voastră, că au slujitori?

— Și mă rog, de ce nu? Cine le ajută să-și scoată hainele sea-ra? Cine le gătește dimineța?

— Nimeni, Înălțimea Voastră. Cum? Să-și scoată straiul și să doarmă fără el, precum animalele?

— Straiul? N-au decât unul?

— Oh, bune prinț, la ce le-ar servi mai multe? Căci, zău așa, n-au decât un singur trup fiecare.

— Ce gând ciudat și minunat! Iartă-mă, n-am vrut să te iau peste picior. Bunele tale Nan și Bet vor avea suficiente straie și slujitori și asta curând – vistiernicul meu va avea grijă de ele.

¹ Este vorba de viitoarea regină Elisabeta I (1558–1603) (n. tr.).

² Viitoarea regină Maria I Tudor (1553–1558) (n. tr.).

Nu, nu-mi mulțumi, nu-i mare lucru... Vorbești bine și o faci cu ușurință și grație. Ai învățat carte?

— Nu știu dacă am învățat sau nu, Alteță. Bătrânul părinte Andrew, în marea lui bunătate, m-a învățat din cărțile sale.

— Știi latinește?

— Mă tem că prea puțin, Înălțimea Voastră.

— Învăț-o, băiete; doar la început e grea. Elineasca-i încă și mai grea; dar niciuna dintre acestea și, cred eu, nicio alta nu sunt grele pentru lady Elizabeth și pentru vara mea. Ar trebui să le auzi pe prințese grăind în limbile astea! Dar vorbește-mi de Curtea Gunoaielor. Duci o viață plăcută acolo?

— Ca să fiu sincer, da, Alteță, doar când mi-e foame-i mai rău. Avem spectacole cu păpușari și maimuțe – oh, ce făpturi caraghioase! Și-așa splendid îmbrăcate! Și mai sunt și piese, în care cei ce joacă strigă și se luptă până ce toți sunt omorâți, și e așa frumos, și costă numai un bănuț – doar că e tare greu să faci rost de el, cu voia Înălțimii Voastre.

— Mai spune-mi!

— Noi, băieții din Curtea Gunoaielor, ne luptăm uneori între noi cu bâtele, precum ucenicii.

Ochii prințului sclipiră:

— Chiar așa? Tare mi-ar plăcea să văd asta. Mai spune-mi!

— Ne întrecem la alergări, Înălțimea Voastră, să vedem care dintre noi e mai iute de picior.

— Și asta mi-ar plăcea. Continuă!

— Vara ne bălăcim și înotăm prin canale și în râu; fiecare își bagă vecinul cu capul în apă și-l stropește, se cufundă, țipă și se rostogolește și...

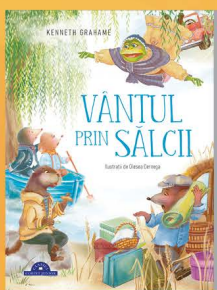
— Zău dacă n-aș da tot regatul tatălui meu doar ca să mă bucur și eu o dată de toate acestea! Continuă, rogu-te!

Publicată pentru prima oară în 1881, *Print și cerșetor* se numără printre cele mai citite și iubite cărți ale copilăriei.

Faimoasa poveste, plasată în anul 1547, urmărește schimbul de vieți dintre Tom Canty, un cerșetor care locuiește în Curtea Guinoaielor, cel mai sărăcăcios colț al Londrei, și Eduard, prințul de Wales, fiul regelui Henric al VIII-lea.

Romanul „pentru tineri de toate vârstele”, așa cum însuși autorul îl descrie, arată importanța empatiei și a recunoștinței față de propriul destin.

ÎN ACEEAȘI COLECȚIE:

ISBN: 978-973-128-919-9

9 789731 289199

www.edituracorint.ro

9+